

DE ARCHIEVEN VAN HET DEINSE VREDEGERECHT

In november 1986 werd 11,31 meter archief van het Deinse Vrederecht overgebracht van het Rijksarchief Gent naar het Rijksarchief Beveren-Waas. In 2000 werd dit archief nog aangevuld met een tweede overdracht van het vrederecht bestaande uit 20^e eeuwse stukken.

De archieven van het Vrederecht Deinze zijn goed bewaard gebleven en omvatten een bijna doorlopende reeks bescheiden vanaf de Franse Periode. Na de aanhechting van onze gewesten bij Frankrijk in 1795 werden de eerste vrederechters in elk kanton aangesteld. Aanvankelijk hoefde de vrederechter geen jurist te zijn. Hij werd verkozen uit de notabelen door de "l'assemblée du canton". Later geschiedde de benoeming door de Keizer en nadien door de Koning. Uit recent onderzoek blijkt dat vanaf 1833 het ambt van vrederechter systematisch aan juristen werd toegewezen.

De vrederechters hebben drie belangrijke functies: een gerechtelijke, een verzoenende en een buiten-gerechtelijke functie. Hun bevoegdheden werden in de loop der jaren geregeld aangepast. De vrederechters moeten oordelen over kleine geschillen: in sommige geschillen mogen zij steeds oordelen, ongeacht het bedrag, in andere slechts wanneer een door de wetgever vastgesteld bedrag niet wordt overschreden. Vrederechters moeten vooral trachten de verzoening tussen partijen te bewerkstelligen. Tot 1911 voorzag de wetgever in een verplichte voorafgaandelijke verzoeningsprocedure voor alle zaken die de vrederechter te buiten ging. De vrederechters werden bovendien met talloze administratieve taken belast. In de vakliteratuur spreekt men van de willige rechtsmacht. Vooral bekend is het optreden van de vrederechter als voorzitter van familieraden. Van elke familieraad werd proces-verbaal opgemaakt. In het kader van die taak worden ook de akten van bekendheid afgeleverd, de verklaringen voor de adoptie van kinderen ontvangen, scheidsrechters aangesteld in successiezaken, enz. Alle vrederechters waren aanvankelijk ook bevoegd in strafzaken en in die hoedanigheid waren zij politierechters. In de loop van de 19^e en 20^e eeuw werden afzonderlijke politierechtbanken opgericht zodat geleidelijk aan minder vrederechters de dubbele taak van vrederechter en politierechter cumuleerden. De Deinse vrederechter behield zijn strafrechtelijke bevoegdheid als politierechter tot in 1994, jaar waarin de politierechtbank Gent voor gans het arrondissement bevoegd werd.

Territoriaal strekte de bevoegdheid van de Deinse vrederechter zich uit tot het kanton Deinze. Tot 1801 omvatte dit kanton volgende gemeenten: Astene, Bachte, Deinze, Deurle, Gottem, Grammene, Machelen, Maria-Leerne, Olsene, Petegem-aan-de-Leie, Sint-Martens-Latem, Vinkt, Wontergem, Zeveren en Zulte. Vanaf 1801 werd Zulte gevoegd bij het kanton Kruishoutem, Deurle en Sint-Martens-Latem bij Nazareth; Sint-Martens-Leerne werd dan weer bij het kanton Deinze gevoegd (voordien kanton Nevele). Vanaf 1801 (en dit tot 1970) maakten dus volgende gemeenten deel uit van het kanton: Astene, Bachte (vanaf 1823 Bachte-Maria-Leerne), Deinze, Gottem, Grammene, Machelen, Maria-Leerne (tot samenvoeging met Bachte in 1823), Olsene, Petegem-aan-de-Leie, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Wontergem en Zeveren. Op 1 november 1970 tenslotte werden, door de opheffing van de kantons Nevele en Kruishoutem de gemeenten Lotenhulle,

Meigem, Nevele, Poeke, Poesele, Vosselare en Zulte aan het kanton Deinze toegevoegd.

(voor meer informatie omtrent vredegerecht en politierechtbank, lees het boek "Het Vredegerecht en de Politierechtbank (1795-1995), Organisatie, Bevoegdheden en Archiefvorming" door Karel Velle (uitgave van het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, Miscellanea Archivistica Studia 76, Brussel 1995)-dit boek zal eerstdaags gevoegd worden bij ons boekenbestand, raadpleeg-baar in het Deinse stadsarchief).

De archieven van het vredegerecht Deinze, bewaard in het Rijksarchief Beveren-Waas

Zoals hierboven reeds aangehaald werden de thans beschikbare archieven in twee fasen afgestaan aan het rijksarchief. Een eerder gedeponeerde eerste reeks werd in 1989 overgebracht van het Rijksarchief Gent naar het Rijksarchief Beveren-Waas. De overdracht van 2000 met uitsluitend 20^e eeuws archief vormt een reeks met eigen nummering.

Hieronder een overzicht van de belangrijkste dossiers in beide reeksen:

Eerste depot:

Bescheiden betreffende contentieuze rechtsmacht (= rechtspraak in geschillen):

De zittingsbladen 1808-1848 en 1877-1914, 29 ingebonden delen, 25 omslagen en 15 pakken (nrs. 9-77);

Bescheiden betreffende de willige rechtsmacht (o.a. familieraden):

Stukken betreffende de periode 1795/1796 (jaar IV)-1798/99 (jaar VII), 1800/01 (jaar IX), 1808, 1810-1826 en 1828-1914, 82 pakken, 2 omslagen en 33 ingebonden delen (nrs. 78-194);

Repertoria (nrs. 196-201) gepubliceerd: zie hieronder;

Voogdijregisters 1853-1960, 33 delen

(nrs. 202-234)

Bescheiden betreffende strafzaken (politierechtbank):

Minuten van vonnissen 1819-1914, 47 pakken en 45 delen, ongeveer de helft voorzien van repertoria

(nrs. 235-326)

Strafdossiers 1896, 1900, 1906-1908, 1910, 1912, 1917, 1919-1920, 1922-1940, 11 omslagen en 22 pakken (nrs. 327-359)

Tweede depot:

Bescheiden betreffende contentieuze rechtsmacht (= rechtspraak in geschillen):

Stukken betreffende de periode 1915-1970, 5 pakken en 63 delen
(nrs. 8-74)

Bescheiden betreffende de willige rechtsmacht (o.a. familieraden):
Stukken betreffende de periode 1950-1964, 27 delen (nrs. 75-101); voor de
periode 1915-1949 zijn de ingebonden minuten terug te vinden bij de
contentieuze rechtspraak in de nrs. 8-42

Bescheiden betreffende strafzaken (politierechtbank):
Minuten van vonnissen 1915-1970, 16 pakken en 45 delen
(nrs. 119-179)

Het Rijksarchief Beveren-Waas deelde mij mede dat stukken ouder dan 50
jaar vrij kunnen geraadpleegd worden. Voor recentere documenten dient het
persoonlijk belang van de consultatie aangetoond te worden (aanvraag bij de
rijksarchivaris).

De repertoria

In 1998 nam het Rijksarchief Beveren het initiatief de repertoria van het
Vredegerecht Deinze te publiceren in beperkte oplage. Deze publicaties
bestaan enkel uit fotokopieën van de oorspronkelijke repertoria. Het betreft in
totaal 7 delen (ref.: "Vredegerecht te Deinze, Repertorium van de minuten van
akten en vonnissen" deel 1: 1795/96 (jaar IV)-1817; deel 2: 1818-1825; deel
3: 1826-1850; deel 4: 1851-1870, deel 5: 1871-1883, deel 6: 1884-1904 en
deel 7: 1905-1914, 1933-1940, Rijksarchief te Beveren, Toegangen in
Beperkte Oplage nrs. 44, 45, 46, 47, 48, 49 en 50). Deze publicaties werden
aangekocht door VVF-Deinze en zullen eerstdaags worden toegevoegd aan
ons boekenbestand in het Deinse stadsarchief.

Spijtig genoeg bestaat nog geen alfabetische index op deze repertoria zodat
enkel chronologisch kan opgezocht worden. Wie is kandidaat om aan een
index mee te werken?

Hieronder enkele uittreksels uit deze repertoria:

Het eerste stuk opgenomen in het repertorium dateert van 27 germinal jaar IV
(16/4/1796):

(dispuut) « entre Martin VELGHE chirurgien a learner St martin et Alexe VOET
cultivateur à Deurle au Sujet de Payement de L (livres) 8-0-4 gr. pour des
devoirs et livraisons des medecines » (in de marge staat vermeld : « les
parties sont accordées »).

21 januari 1818 (nr. 1452) : « acte de notoriété portant déclaration de sept
témoins constatant que Reine DEPLAE est propre fille légitime de Pierre
DEPLAE et de Rose HUYS et quelle est né à learner saint martin le 29
novembre 1797 » (ernaast staat : « à la requete du dit Pierre DEPLAE »).

11 februari 1818 (nr. 1457): « assemblée de famille pour les enfans mineurs de feues Francois SANTENS et d'Isabelle Rose CLAUS tous deux décédés à Machelen portant nomination d'un tuteur » (ernaast staat vermeld: Bernard SANTENS tuteur administrateur et Benoit CLAUS subrogé tuteur ».

9 januari 1833 (nr. 1) : « Jugement : Charles Philippe MARTENS à Deynse, demandeur, Livin DROMAERT à Bachte maria Leerne, défendeur ».

5 februari 1833 (nr. 9) : « Levée de scelles à la mortuaire de Ivon GOETHALS à Zeveren, à la requête de Sophie GOETHALS au même Lieu ».

6 januari 1851 (nr. 1): « Avis de Parents Portant nomination d'Edouard GOEMINNE, cultivateur à Machelen, en qualité subrogé tuteur des enfans mineurs de feu Francois GOEMINNE et de la survivante Marie Sophie D'HONT à Machelen ».

2 januari 1873 (nr. 1): « Conseil d'amis des enfans naturels de feu Sidonie VANDEN POEL, décédée à Deynse, nomination d'un tuteur et d'un subrogé tuteur et dispense de garantie ».

4 januari 1899 (nr. 2) : « Conseil de famille mineurs CALEWAERT, Deinze ».

12 januari 1899 (nr. 5) : « Jugement contradictoire : LIBBRECHT August, te Zeveren c/ PROVYN August, te Vynckt ».

19 januari 1899 (nr. 6): « Akte bekendheid: spaarboekje van Leander VAN SIMAEY, Deinze ».

Guido Demuyck